

SHERIA YA KUTEKELEZA ILI KUWA NA USAFI NA UBORA WA MUKENE WALIOKAUSHWA KWA JUA KATIKA SEKTA NDOGO YA KITAMADUNI YA UVUVI



Ministry of Agriculture,
Animal Industry & Fisheries
Directorate of Fisheries Resources

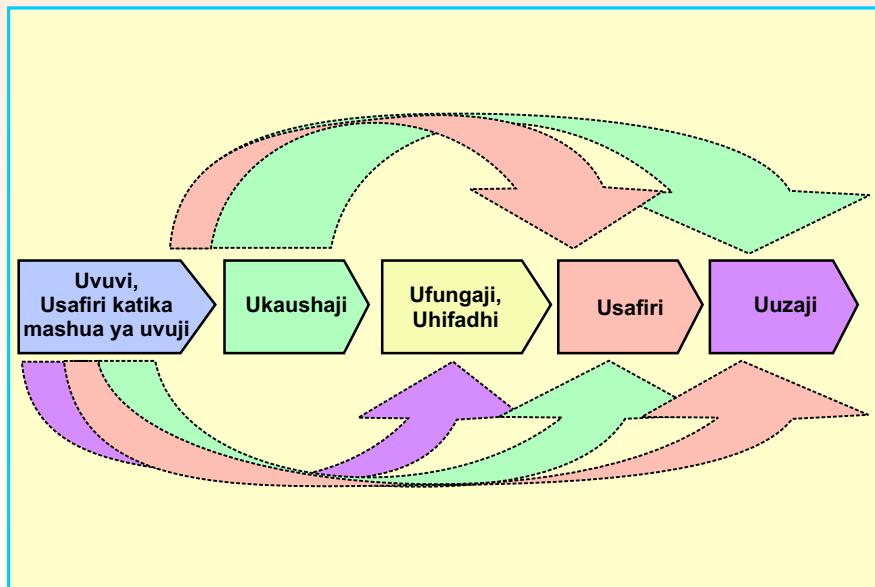


SHERIA YA KUTEKELEZA ILI KUWA NA USAFI NA UBORA WA MUKENE WALIOKAUSHWA KWA JUA KATIKA SEKTA NDOGO YA KITAMADUNI YA UVUVI

CONTENT

- 1.0 UKAUSHAJI WA MUKENE KWA JUA- KANUNI:**
Samaki akikaushwa, maji hutolewana na kasi ya ukuaji wa vidubini hupunguka.
- 2.0 MCHAKATO WA UZALISHAJI MUKENE BORA
WALIOKAUKA**
- 3.0 UVUVI**
- 4.0 USAFIRI KATIKA MASHUA YA UVUVI**
- 5.0 UHAMISHAJI KUTOKA MASHUS YA UVUVI**
- 6.0 UKAUSHAJI**
- 7.0 UFUNGAJI**
- 8.0 UHIFADHI**
- 9.0 USAFIRI**
- 10.0 UUZAJI**

2.0 MCHAKATO WA UZALISHAJI MUKENE BORA WALIOKAUKA



3.0 UVUVI

3.1 Mazoea Mabaya

- a) Mafuta ya taa kumwagika kwenye nyavu au kwenye sakafuza mashua wakati wa uvuvi.
- b) Kulundika viasi vikubwa vya Mukene wapya kutoka majini katika mashua ndogo.
- c) Matumizi ya plastiki laini kufunika Mukene mpya kutoka majini katika mashua.
- d) Uchafu wa wavuvi na nyavu.
- e) Kuchukua muda mrefu baada ya kuvua Mukene.
- f) Kupoteza ubora wa Mukene kutokana na uvamizi wa wadudu.
- g) Mbinu mbaya za uvuvi na mavaazi mabaya.



3.2 Mazoea Muzuri

- a) Jiepushe na kulundika Mukene mpya kwenye mashua wakati wa usafirishaji.
- b) Jiepushe na kumwaga mafuta ya taa katika maji, mashua au katika Mukene.
- c) Punguza muda wa uvuvi kati ya utupaji wa nyavu katika maji na utoaji wa samaki walioshikwa.
- d) Tumia mashua makubwa kuvua.
- e) Jiepushe na kuchafua samaki na taka za watu.
- f) Chambua Mukene aliyehariba kutoka kwa wale wazuri walioshikwa.
- g) Angalia kwa makini ikiwa kuna umwagikaji wowote wa mafuta ya taa au petrol, safisha mahali iliyoathirika na kutenga samaki kutoka pale palipomwagikiwa.



- h) Hakikisha kuwa vyombo vyote vya kemikali- vyombo vya mafuta ya taa au petrol au taa vimezibwa vizuri na kuhifadhiwa katika sehemu ya mashua isiyo na samaki.
- i) Hakikisha mashua na wavuvi ni safi sana kabla ya kuvua.
- j) Usiweke jaketi, viatu, mikoba, n.k pamoja na Mukenek).
- k) Weka mashua yenye mafuta ndani ya mashua kabla ya kuwe ka Mukene.
- l) Uhifadhi mzuri wa nyavu.

4.0 USAFIRI KATIKA MASHUA YA UVUAJI

4.1 **Mazoea Mabaya**

- a) Sehemu za juu ya mashua zilizo chafu.
- b) Upakagi wa rangi kwenye sehemu za juu za mashua.
- c) Uchafu wa manahodha.
- d) Uundaji mbaya wa mashua ambao hautenganishi vitu vya watu, vyombo vya kemikali, au vifaa vya usafi vya wavuvi katika hali inayofaa.
- e) Mashua mabaya na injini zinazoenda polepole.
- f) Kushindwa kufunika samaki ambalo husababisha kuathiriwa na miale ya jua au uvamizi wa wadudu kama vimelea vya wadudu wa ligula.



4.2 Mazoea Muzuri

- a) Usimwage Mukene katika mashua moja kwa moja wakati wa usafirishaji.
- b) Jiepushe na kutupa, kukanyaga au kuketi kwa samaki.
- c) Jiepushe na kuweka Mukene katika nyavu wakati wa usafirishaji
- d) Ondo a vimelea kwa mfano minyoo, n.k vikionekana.
- e) Mashua yawe na mahali maalumu ya kushikilia mafuta, vitu vya watu binafsi na samaki.
- f) Jiepushe kuchafua samaki na taka za binadamu.
- g) Safirisha samaki haraka iwezekanavyo kujiepusha na hali ya hewa yenye joto na unyevu.
- h) Mashua ya samaki yapakwe rangi nzuri isiyoharibu chakula.
- i) Funika samaki kuhakikisha kwamba hawajaathiriwa na miale ya jua au kuvamiwa na wadudu.



5.0 UHAMISHAJI KUTOKA KWA MASHUA YA UVUVI

5.1 **Mazoea Mabaya**

- a) Vifaa au vyombo vichafu vya kutunzia samaki kama vile beseni, vikapu, n.k.
- b) Uchafu wa wafanyakazi kama mavaazi machafu, nywele na kucha.
- c) Maji machafu yanayotumiwa kusafisha samaki na vyombo.
- d) Kokota Mukene aliye maji (katika magunia) katika mchanga wa ufukoni.
- e) Mbinu mbaya za kubebea Mukene wenye maji ambazo huwabana na kuwaponda.



5.2 Mazoea Muzuri

- a) Tumia vifaa na vyombo safi, beseni, n.k.
- b) Hakikisha Mukene ambao wameshaletwa kutoka majini wasigusane na maji machafu.
- c) Usitumie vyombo visivyoweza kusafishwa kama vile vikapu, turuba, magunia, n.k kubebea Mukene wenye maji.
- d) Usikokote samaki wenye maji ufukoni kwani waweza . kuchafuliwa na mchanga na taka za watu na wanyama.
- e) Tumia mavaazi ya kujikinga wakati wa kutoa Mukene kutoka mashua.



6.0 UKAUSHAJI

6.1 Mazoea Mabaya

- a) Kukausha samaki kwenye ardhi moja kwa moja.
- b) Kukausha samaki kwenye mahali pachafu.
- c) Maji machafu yanayokimbia na kuingia Mukene.
- d) Ndege wanaonyea Mukene.
- e) Kuvamiwa na wadudu.
- f) Watu na wanyama wanaokanya juu ya mahali pa kukaushia.
- g) Uchafu wa wafanyakazi.
- h) Uchafu wa mahali pa kukaushia.
- i) Matumizi ya vifaa vyta kukaushia visivyofaa.
- j) Utunzaji mbaya wakati wa kukausha Mukene.
- k) Kukaushia Mukene kwenye mashubaka yaliyoshika kutu.
- l) Kushindwa kuosha Mukene vizuri.



6.2 Mazoea Muzuri

- a) Ukaushaji ufanyiwe kwenye mashubaka yaliyowekwa kwenye majukwaa yaliyoinuliwa juu ili kupunguza uchafuzi wa mchanga/ardhi, mawe na wadudu.
- b) Mashubaka huboresha mzunguko wa hewa kwenye samaki, ambalo hufupisha muda wa ukaushaji kati ya masaa 6-8 wakati wa hali nzuri ya hewa ambao ungechukua siku nyingi ukaushaji ungefanyiwa chini kwenye ardhi.
- c) Mashubaka huhakikisha kuwa unyevu haubaki kwa kuwa husaidia katika kugeuza samaki kuweka wazi sehemu nyingine za samaki ili kurahisisha ukaukaji.
- d) Mashubaka yawekwe katika jua bali si kwenye kivuli, mbali na maeneo yenye uwezo wa kusababisha uchafuzi kama vyoo.
- e) Mashubaka ya kukaushia yawekwe katika mahali penye upopo mdogo ili kuharakisha ukaukaji.
- f) Ukaushaji ufanyiwe katika mahali pasipofikiwa na wanyama.



- g) Ili kupunguza taka, bati la plastiki laweza kutandwa chini ya mashubaka. Kwa kufanya hivi, uchafu unatenganishwa kwa urahisi kutoka kwa samaki na matokeo yake ni samaki walio safi sana, kwa hiyo, kupunguza kazi ya kuchambua na kutabakisha.
- h) Ondoa taka yoyote kutoka mahali pa kukaushia ili kupunguza vimelea na wadudu.
- i) Vifaa vya miti kama majani ambayo yanawekwa kwenye mashubaka ili kuwekea samaki vasitumiwe kwa sababu yanavutia uvamizi wa wadudu.
- j) Fukuza panya, paka, mbwa, n,k kwenye maeneo ya kukaushia, kutengenezea na kuhifadhia.
- k) Hakikisha kuna usafi na kuondoa takataka kutoka mahali pa kukaushia.
- l) Epuka kukausha samaki chini kwenye ardhi.
- m) Jiepushe na hali za mvua au hali za majimaji wakati wa ukaushaji kwa kutumia vifuniko vinavyokinga maji.
- n) Mukene wakaushwe hadi kiasi cha maji kitakapopunguka hadi asilimia 10-20% ili kuepuka ukuaji wa ukungu.
- o) Tumia mashubaka ya plastiki ambayo hayashiki kutu na ambayo ni mepesi kusafishwa.
- p) Fukuza ndege kutoka maeneo ya kukaushia kwa kutumia nyavu au nyuz.

7.0 UFUNGAJI

7.1 Mazoea Mabaya

- a) Mahali pachafu pa kufungia.
- b) Vifaa vibaya vya kufungia.
- c) Mienendo mibaya wakati wa ufungaji kama vile, kupiga chafya, kukohoa, n.k.
- d) Wafungaji wenye uchafu.
- e) Uchafu wa vyombo na vifaa vingine vya kutumia wakati wa kufunga Mukene.
- f) Kushindwa kuchunguza kwa makini na kutabakisha samaki kabla ya ufungaji.
- g) Kutumia tena na kutumia vibaya kifaa cha kufungia.



7.2 Mazoea Muzuri

- a) Safisha mazingira ya kufungia.
- b) Mukene waliokauka vizuri pekee ndio wafungwe ili kupunguza shughuli za vidubini na ukuaji wa kuvu.
- c) Magunia yanayoruhusu mzunguko wa hewa ndiyo yatumiwe kwa kufungia Mukene.
- d) Epuka kubana Mukene katika magunia na kukanyaga kwa magunia hayo.
- e) Kiasi Kinachofaa kufungwa ndicho kifungwe katika kila gunia ili kuruhusu kuziba vizuri.
- f) Jiepushe kuweka Mukene wazi kwa hewa au hali za unyevunyevu.



- g) Uchambuaji na utabakishaji unaofaa ufanywe kabla ya ufungaji ili kuhakikisha samaki wengine wasio Mukene kwa mfano Haplochromis na wengine wadogo wanatengwa kutoka Mukene.

- h) Ondo vitu visiviyotakikana kwa mfano uchafu, mchanga, mawe, n.k na wadudu (wawe wamekuwa au wako hai) watenganishwe na Mukene kabla ya kufunga.
- i) Jiepushe na kutumia tene vifaa vyta kufunga.
- j) Mahali pa kufunga Mukene pawe na uingizaji mzuri wa hewa, usafi na unadhifu mzuri na pawe panasafishwa kila mara ili kuepuka mkusanyiko wa uchafu, vumbi, na kuvutia wadudu waharifu.
- k) Magunia, vyombo na vifaa safi pekee ndivyo vitumiwe kufunga.
- l) Wafungaji wawe nadhifu na kusiwe na mtu mwenye magonjwa yanayoambukiza anayeruhusiwa katika maeneo ya kufunga.
- m) Mukene wachambuliwe vizuri sana ili kuwatenganisha na spishi nyingine zisizo Mukene.

8.0 UHIFADHI

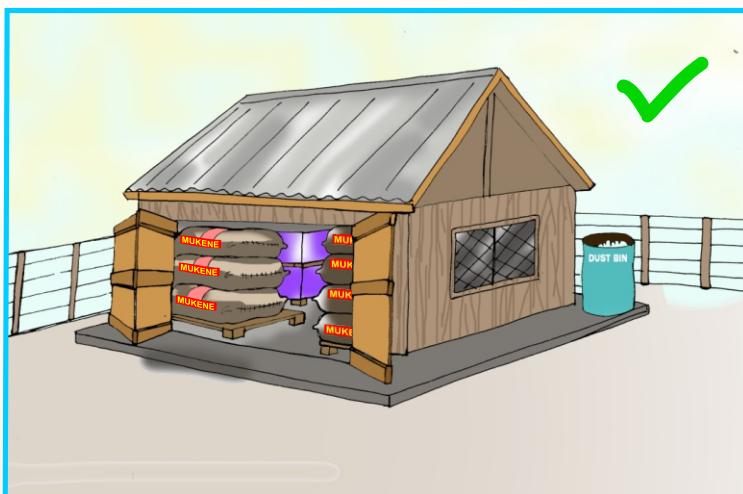
8.1 Mazoea Mabaya

- a) Maghala yasiyo safi au nadhifu; vumbi, mioshi kutoka magari au vimelea na wadudu waharibifu.
- b) Kulundika samaki katika ghala ambalo husababisha mzunguko mbaya wa hewa katika ghala. Hili husababisha ukuaji wa kuvu
- c) Maghala yasiyolindwa kutoka kwa wahalifu- vimelea, wadudu waharibifu na watu wasioruhusiwa.
- d) Upangaji mbaya wa Mukene katika maghala.
- e) Kupanda na kukanyaga magunia yenye Mukene yaliyofungwa na wafanyakazi.
- f) Maghala yanye majimaji na unyevunyevu.
- g) Mukene waliochambuliwa moja kwa moja katika maghala kwenye ardhi.



8.2 Mazoea Muzuri

- a) Mukene waliokauka wahifadhiwe katika magunia yanayoingiza hewa.
- b) Magunia yahifadhiwe katika maghala yanayoruhusu mzunguko mzuri wa hewa na pia magunia yasipangwe juu yam engine katika milundo mikubwa.
- c) Magunia yawekewe vitambulisho vyenye maelezo na nambari ya utambulisho ili kuwezesha wateja kuitambua na kitambulisho kiwe na hali ya zao lililo ndani ya gunia, kwa mfano, “Mukene aliye kaushiwa kwa mashubaka”.
- d) Maghala ya Mukene yanapaswa kuwekwa katika hali nzuri ya usafi.



- e) Ghala lisiwekwe katika maeneo yanayoathiriwa na vumbi na mioshi kutoka kwa magari.
- f) Wadudu waharibifu kama vile nyoka, mijusi, ndege, n.k walindwe.

- g) Mikakati ya kulinda vimelea kama vile wadudu iwekwe.
- h) Magunia ya Mukene yalundikwe kwenye mashubaka na kuhakikisha magunia hayafiki kwenye ardhi yenyenye unyevunyevu au majimaji.
- i) Ghala lilindwe kutoka kwa mvua kwa kulipa kivuli cha kutosha ili kuwa na nafasi iliyokauka ndani mwa ghala.
- j) Ghala liwe kubwa sana kuepuka kulundika magunia kadhaa katika mrundo mrefu wa magunia.
- k) Kukanyaga au kusimama juu ya magunia yenyenye Mukene kuepukike.

9.0 USAFIRI

9.1 Mazoea Mabaya

- a) Ukosefu wa kinga ya vumbi, misoshi kutoka magari na mvua wakati wa usafirishaji.
- b) Kukanyaga, kuketi, kulala, n.k juu ya malori ya Mukene.
- c) Kupakia kupita kiasi, urundikaji mbaya wa Mukene kwenye malori.
- d) Matumizi ya njia za usafiri zisizo za kasi ambazo husababisha uharibikaji wa samaki kabla ya kufika sokoni.
- e) Hali mbaya ya usafi wa malori ya usafirishaji.
- f) Hali mbaya ya usafi wa wafanyakazi ambao wanagusa samaki wakati wa usafiri.
- g) Usafirishaji wa samaki na pamoja na bidhaa nyingine katika lori moja.
- h) Usafirishaji wa samaki kwa kutmia malori ambayo.
hayajakarabatiwa au kuboreshwa na yenye kutoa moshi mbaya.



9.2 Mazoea Muzuri

- a) Hakikisha hali nzuri ya usafi wa gari la usafirishaji.
- b) Funika magunia ya kusafirishia Mukene na vifaa vinavyokinga majibkutoingia, kwa mfano, bati la plastiki au turuba kukinga Mukene kutoka vumbi au mvua wakati wa usafirishaji.
- c) Usisafirishe Mukene pamoja na bidhaa nyingine katika lori moja. Ukifanya hivyo, hakikisha bidhaa zote zimefungwa kwa makini kuepuka uchafuzi.
- d) Usibebe watu au mizigo yao katika lori moja na Mukene.
- e) Malori makuukuu au mapikapu ambayo hutoa mioshi yasitumike kusafirisha Mukene, na ikiwa yatatumiwa, yakarabatiwe na kutunzwa vizuri ili kufikisha Mukene sokoni bila kuchelewa.



10.0 UUZAJI

10.1 Mazoea Mabaya

- a) Kuuzia Mukene chini kwenye ardhi au sehemu yenze maji
- b) Matumizi ya vyombo vichafu.
- c) Matumizi ya mikono michafu kusafirisha Mukene hadi kwa vyombo vyaa kupimia.
- d) Kuuza Mukene ambaa hawajakauka vizuri.
- e) Kushindwa kuchambua Mukene kuondoa visivyotakikana kabla ya uuzaaji.
- f) Kuuza Mukene ambaa wamechanganyika na mchanga/uchafu kutoka ardhi.
- g) Kuuza Mukene katika mazingira machafu.
- h) Hali mbaya ya usafi wa wauzaji.
- i) Kushindwa kuchunguza kwa makini na kuishia kuuza Mukene ambaa wameharibika, si safi na si wazuri.
- j) Matumizi ya vyombo vikuukuu vyaa chuma ambavyo vina sehemu ambazo zimeshalegeza na kushika kutu kupimia Mukene.



10.2 Mazoea Muzuri

- a) Fanya uchambuzi kuhakikisha kuwa samaki walioharibika (wanaonuka vibaya sana) wametengwa kutoka kwa wale wazuri wa kuuzwa.
- b) Hakikisha kuwa Mukene anauziwa kwenye sehemu zilizoinuliwa juu ambazo zimeundwa kutokana na vifaa vyenye uwezo wa kusafishwa kwa urahisi kama vile alumini au mashubaka ya vyuma vya pua ambavyo vina uwezo wa kujikausha baada ya kusafishwa.
- c) Katika masoko madogo ya ndani, sehemu zilizoinuliwa kama meza zinapendekezwa ili kupunguza uchafuzi wa vumbi, wadudu na pia kukanyagwa na watu, uuzaaji ukifanyiwa chini kwenye ardhi.
- d) Katika uuzaaji wa rejareja, epuka kuuzia katika mikebe ya vyuma ambayo imeshikwa na kutu au imevunjika ili kuepuka uchafuzi wa samaki; vyombo vya plastiki ndivyo bora na visafishwe kila mara.
- e) Hakikisha kuwa sehemu ambako Mukene wanauziwa ni safi na pamekauka.
- f) Hakikisha kuwa vyombo vyote vya kupimia viko safi na vimekauka.
- g) Tumia vyombo vidogo badala ya kutumia mikono kuchota Mukene kutoka rundo au gunia kuwaweka katika vyombo vya kupimia.
- h) Ni haramu kuuza Mukene walioharibika. Jiepushe na kuuza Mukenen wenyе dalili wazi za kukua kwa ukungu, samaki walioza au samaki wenyе harufu mbaya isiyofanana nay a Mukene waliokauka.
- i) Ni haramu kuuza Mukene waliochafuliwa na mchanga, ardhi na uchafu mwininge kutoka ardhi. Wafanyabiashara lazima wasinunue samaki waliochafuliwa na mchanga kwenye ufuko kwani hili laweza kusababisha kupoteza pesa.
- j) Muuzaji wa samaki awe safi ili kushughulikia samaki.





Commonwealth
Standards
Network



Prepared with assistance from the
Commonwealth Standards Network, a programme sponsored by the
UK's Foreign, Commonwealth and Development Office (FCDO).